

GEÇMİŞE AİT NOTLAR

Âlim Kahraman

IV

■ *Yedi İklim*'in 24. Sayısı

11 Şubat 1989 Cumartesi

İnsan Yayınlarına gitmeden önce Nehir'e uğradım. Epey zamandır çantamda dolaşan yazıları *Yedi İklim*'in çıkacak son sayısı için İsmail'e verdim. Orada bir ara Ali Haydar'la telefonda görüştük. Ali ısrarla Hasanpaşa'da yeni açtıkları iş yerlerine çağırıyor. Benim için yol üstü bir yer değil burası.

Birini Yüceltiyor Görünerek Diğerini Küçültmek

16 Şubat 1989-Perşembe

Diriliş'in bu haftaki sayısında yer alan Sezai Bey'e ait üç yazıyı çevremdeki bazı insanlara okumaları için tavsiye ediyorum. Başyazı ("Devreden Çıkan"), "İnsanlığın Dirilişi" ve "Hâtıralar"ın bu haftaki bölümü.

Kendi gündemi içinde canlı, hareketli bir dergi *Diriliş* (Acaba etraftakiler de aynı düşüncede mi? Farkında mı?). Tedricî hamleler yapıyor Sezai Bey. Bariz hamleler var yine bu sayıda.

Dün akşam somut hiçbir ön sözleşmemiz olmamakla beraber, Kadıköy vapuruna binen insan seli içinde yan yana bulduk Ebubekir Eroğlu ile birbirimizi. Vapurda geçerken, Ahmet Kekeçler *İhya* adıyla bir dergi çıkarmışlar, onun ilk sayısını vermişler Eroğlu'na; ona baktık. "Öfkelerini dışarıya yansıtmak istiyorlar ve bir dergi çıkarıyorlar. Bunu böyle görmek lazım, başka bir şekilde değil." diyor Eroğlu.

B. adında bir genç Eroğlu'nun *Yenileme Bilinci*'ni okumuş; diyormuş ki: *Rasim Özdenören'in fikir yazılarından daha seviyeli*. Eroğlu metot olarak bu yaklaşım biçimini yanlış buluyor. Bizden biri bir şey yapar

onu hemen yine bizden birinin yaptığıyla mukayese ederek birine göre diğeri-
ni harcama yoluna saparlar. Bu yanlış bir tutum. Birisini anlatmak için illa ki
bir diğeri harcamak mı gerekir? Bu dışımızdakilerin bir taktiği. Cemal Süre-
ya, Sezai ağabeyle ilgili bir yazı yazdı (2000'e Doğru'da). Orada birini yüceltiyor
görünerek diğerlerini çelmeliyor, onları *vuruyor*. Bu kasıtlı bir tavidir. Bu ha-
taya düşmemek lazım. Necip Fazıl, derler, Sezai Bey'i küçültmek isterler. Sezai
Karakoç derler Necip Fazıl'ı harcamak isterler. (...)

Vapurdan sonra biraz yürüdük; bir kahvede 15-20 dakika oturduk. Orada biraz
Rus tarihinden söz açtım ben.

(...)

Mehmet Âkif: Bir Köprü

18 Şubat 1989 Cumartesi

Mehmet Âkif'in yazılarına bakıyorum, Kültür Bakanlığı Yayınları arasında çı-
kan *Makaleler*'le Ömer Rıza Doğrul'un daha önce derlediklerini karşılaştırıyo-
rum. Ömer Rıza'nın seçtikleri arasında bulunmayan yazıları tespit ediyorum
ve *Makaleler*'i okuyorum.

Daha önce okuduğum hâlde Âkif'in Hicri Efendi için yazdığı yazıda bir ayrıntı
dikkatimi çekti. Âkif'in çevresinde yer alan bazı simalar var. Âkif için önemli
bu insanlar. Bu çevre şairin içinde yetiştirdiği bir okul âdeti. Âkif sanki bu çevreye
modern olan arasında iletişimi sağlayan bir köprü vazifesi üstlenmiş gibi.

Bu çevredeki insanlar zeki, nüktedan ve kendi medeniyetimizin içinden ge-
len kimseler. Hicri Efendi de bunlardan biri. Sohbet ehli. Yeni yetmelerde sık-
ça rastlanan maymun iştahlılığı bildiğinden kendine ders için başvuranlara
biraz nazlanıyor. Onların dikkatlerini amaçları üzerinde toplamaya çalışıyor.
Ancak ondan sonradır ki talebeliğe (sohbet halkasına veya derslerine) kabul
ediyorlar. İşte bu durumun tipik bir örneği sergileniyor Âkif'in yazısında. Şair
anlatıyor:

*"Enis Bey bir ara sırasını getirerek: 'Efendim Âkif sizden okumak istiyor, ne buyu-
rursunuz' dedi.*

*- Benden okumak için birçok külfete katlanmak lazım. Evvela sabit bir yerim yok.
Şimdi buradayım ama akşama nereye konacağımı ben de bilmiyorum. Saniyen ih-
tiyarlamışım. Kitaplarla çokluk uğraşmıyorum.*

*- Efendimiz, kitaba hacet var mı? Siz başlı başına bir külliyyât-ı ulûmsunuz. Hiç ol-
mazsa haftada bir gün için bir mahal tahsis buyurun. Bendeniz oraya gelirim. Ala-
cağım ders musâhabe münnhasır kalsa yine kafi.*

*- O halde pek âlâ. Üsküdar'ın yukarı taraflarında Harmanlık derler bir meydan
vardır. O meydanın ortasındaki kahveye Cuma günleri gelir beni bulursun.*

*Ben o kahveye hayli taşındım fakat yalnız değildim. Merhumu sevenler, sohbe-
tinden fazlından müstefid olmak isteyenler de İstanbul'un en ücra köşelerinden*

kalkarak -Yunan ma'budlarının Olimp Tepesi'ndeki ictimai gibi- tâ Nuhkuyusu'na kadar şedd-i rahl ederlerdi."

Beni heyecanların ayrıntı şu: Şu anda bu satırları yazdığım evimiz öyle zannediyorum ki Âkif'in Hicri Efendi'den ders aldığı o zamanki kahvehaneye çok yakın (Tam kahvenin olduğu yerde değilse eğer.). Sokağımızın adı (Harmanlık Sokağı) bundan böyle benim için kültürel geçmişimize nazaran bir derinlik kazanmaya başlıyor.

Bu yazılarından anlaşılacağı üzere Âkif Hicrî Efendi'yi bir nevi roman kahramanı gibi şekillendirmeye doğru gidiyor. Evet, bu yazı bize ait bir romana bir giriş olarak düşünülebilir pekala.

Sezai Bey'le Vapurda Karşılaştık

21 Şubat 1989 Salı

Akşam 18.30 vapurunda Sezai Karakoç'la karşılaştık, vapurun dip salonunda. Yanında iki kişi vardı. Selamlaşınca ben de yanlarına vardım. Bu iki kişi benden daha önceki nesle mensup kişilerdi. Bir tanesi (daha zayıfça olan) "Sütunlar çıkıyor mu kaç tane oldu." dedi. Sezai Bey izah etmek durumunda kaldı. Dönem dönem günlük yazı yazdığını, bunları kitap olarak bir araya topladığını, her dönemdeki yazıları ayrı bir isimle neşrettiğini, *Sütunların* da 1968 yılında (10 ay) yazdığı yazıların toplamından meydana gelen kitabın ismi olduğunu, önce 2 cilt hâlinde yayımlayıp sonra tik ciltte topladığını ifade etti. 1, 2, 3 diye giden kitaplarının *Çağ ve İlham* olduğunu ekledi. Sözü kendi üzerinden uzaklaştırdı sonra. Üniversitedeki hocalarından söz açtı. Kadıköy'e kadar bu minval üzere konuşmasını sürdürdü. Daha çok onlara hitap etmesi ve vapurun tabii gürültüsü sebebiyle konuştuklarından ancak kesik kesik bazı bölümler duyabiliyordum. Hocalarla ilgili bazı espriler de katıyordu sözlerinin içine.

Vapur çıkışında o iki kişiyle vedalaştı Sezai Bey. Benim Kadıköy Çarşısı'na uğrayacağımı öğrenince "*Beraber yürürüz.*" dedi. İkimiz kalınca bu iki kişiden daha topluca olanı sordu bana. "*Tanıyorum ama kim olduğunu çıkaramadım.*" dedi. O kişiyi ben de bir parça tanıyordum. Adının İsmail Hakkı olduğunu, İslam Enstitüsünü ve Hukuk Fakültesini bitirdiğini, avukatlık yaptığını, az-biraz popüleritesinin bulunduğunu... (...)

Vapura girerken karşılaştıklarında Sezai Bey'e "Ağabey" diyerek ilgi göstermiş İsmail Hakkı Bey. Yanındaki arkadaşını tanıtmış. Hukuk sahasında (M. Üniversitesi) doçentmiş.

Kaymakamlık binasının önünden karşıya geçmek için ileriye doğru yürüdükümüz sırada Sezai Bey birden geri döndü; olmadı, yanlış yaptık, unuttuk, dedi. Çok önemli bir şeyini (mesela vapurda falan) unutmuş sandım bir an. Kırmızı ışıktaki karşıya geçiyormuşuz. (Bizim dışımızda da fırsat buldukça geçen birçok insan vardı.) Yeşil ışık yanısıya kadar bekledik. Uymak lazım, çok tehlikeli arada geçmeye çalışmak, dedi Sezai Bey.

Konuşa konuşa çarşıya doğru vardık. Sezai Bey'in evi de o taraflardaymış. Vedalaştık.

Franz Kafka'da Mahkeme Kavramı

28 Şubat 1989 Salı

Vakfın mutat 15 günlük toplantısından sonra Nazif ağabey evine davet etti. İnsan Yayınlarından çıkan *Hicazdan Endülüs'e* adlı kitabından edinebilmem için. Şirketin arabasıyla gelmiş, binip gittik. Onun şoförlüğüne ilk defa şahit oluyorum. Duruşundan beklenmeyen bir ataklık taşıyor içinde Nazif Bey. Tam yerinde bir müdahaleyle gerekli olanı yapmak, kendisi için elzem olanı sezmek ve yerine getirmek.

Kitabı alıp ayrılmak istiyordum ama bırakmadı. "*Biraz laflarız.*" dedi. Oturduk. Elindekileri süratle kitaplaştırmak arzusu içinde Nazif Ağabey. (Bir taraftan gerçekleştiriyor bunu.)

Çayla yanında bir şeyler atıştırdık. Ankara'ya gidecek hafta sonu. Rasim Bey onu da davet etmiş. Cahit Zarifoğlu için yazdığı kitap dolayısıyla konuşmak için.

Cuma akşamı için tekrar davet etti evine. Sadettin Ökten, Hilmi Yavuz gibi birkaç kişinin katılacağı bir sohbet için. İlhan Kutluer'le Mustafa Armağan da olacaktı.

Nazif ağabeyin verdiği kendi kitabının yanında J. K. Galbraith'ın *Kuşku Çağı'nı* emanet aldım okumak için. O bunlara şunları da ekledi:

- *Theodore Dreiser'in Romanlarındaki Kişiler Üzerinde Endüstrileşmiş Çevrenin Etkisi*/Güneş Günel.
- *Franz Kafka'da Mahkeme Kavramı*/Selçuk Ünlü.
- *Aldous Huxley'in Ütopik Dünyası*/Gülden Ertuğrul.

Nazif Gürdoğan'ın Evinde

3 Mart 1989 Cuma

Akşam saat 7'de Nazif ağabeyin evinde: Hilmi Yavuz, Prof. Dr. Ferruh Müftüoğlu, yine Teknik Üniversiteden bir profesör (Eren Bey), Osman Bayraktar...

Hilmi Yavuz, üçlü koltuğa olanca rahatlığıyla yayılmış. Konuşanlar ona hitap ederek konuşuyor, hatta hafif bir telaşla yönelmiş durumdalar ona. O da olanca demokratlığıyla bu teveccühleri kabul eder bir tavırdadır. Bu durum hoşuma gitmedi. Yavuz'dan ziyade öncelikle diğerlerinin tavrını yadırgıyorum.

Biraz Özal (Turgut), biraz tasavvuf, biraz Marksizm konuşuldu. Hilmi Yavuz'a göre Özal, dört tavrı değil iki tavrı bünyesinde toplamış bir partinin (ANAP) lideri. Anlayamıyorum Özal'ı diyor Yavuz; bir taraftan bakıyorsun tam Batılı bir adam. Bir diğer taraftan bakıyorsunuz tam Asyalı bir muhafazakâr. Cem Duna ile Mehmet Keçeciler bu tavırların sembol adamları. Hilmi Yavuz bir ara

Kemal Tahir'le ilgili bir espriyi anlattı: Son zamanlarda gece 3'te 4'te karısını uyandırıp “*Hanım ne olacak bu Türkiye'nin hâli?*” diye sorarmış. Eren Bey'in politika konuşmaktan gına geldiğini belirtmesi üzerine, bir vesileyle...

Nurettin Topçu, Necip Fazıl gibi şahıslar söz konusu oldu. Topçu üzerinde duruldu, onun tasavvufî ilişkisi, kişiliği vs. Topçu'yla Necip Fazıl ihtilafı... Gereksiz ayrıntılara girildi.

Saat 10'da [22.00] kalkıldı. Nazif Bey, arabayla misafirlerini götürmek istiyor. Tahsin Banguoğlu vefat etmiş. Kalktıktan sonra Hilmi Yavuz söyledi. Karısının öz dayısı oluyormuş. Banguoğlu'nun cenazesi muhtemelen pazar günü kalkacaktı. “*Kendisinin sohbetlerini zevkle dinlerdim.*” diyor Hilmi Yavuz. Osman'la biz Eminönü'nde arabadan indik.

Güne ek:

Ali Kemal Temizer Cahit Zarifoğlu'nun Kitaplarını Basıyor

Sabah giderken vapurda Ali Kemal Temizer'le karşılaştık. Zarifoğlu'nun bütün şiirlerini dizdirmiş. Yazıcıdan aldığı bir nüshayı da bana getirecekti. Görmemi istiyor. Ali Haydar'a da gösterecekti. Ben Ebubekir Eroğlu'na da göstermesini önerdim. Rasim Özdenören, kitabın en başına konulmak üzere Zarifoğlu'nun şiiri/sanatı üzerine söylenenlerden seçmeler yapmış. O olacakmış başta.

Zarifoğlu'nun *Korku ve Yakarış*'ının baskıya esas aldığımız orijinali var bende. Ayrıca aynı kitabın şair tarafından “düzeltilmiş nüshası”... Üzerine öyle yazmıştı Zarifoğlu ve saklamam için vermişti: O zaman beraberce yayıncılık yapıyorduk Akabe Yayınlarında. Tabii bu düzeltmeler dizgi hatalarına yöneltti.

Kemal, yazarın ölümünden sonra *Yedi İklim*'de yayımladığımız birkaç şiirini de kitaba almak istiyor. Bunlarla ilgili olarak kendisine aktardığım bilgileri o bölümün başına koymak için yazıya dökmemi istedi.